

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

«Κρυφός κυνηγός»

Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ, ΑΘΗΝΑ 2010

*«Πατρίδα μου είναι πλέον η μνήμη
και περιουσία μου όσοι αγάπησα και όσοι με αγάπησαν»
(Νοσοκομείο, εν υστερογράφω 6.29)*

Ο συμπατριώτης μας ποιητής Γιώργος Μαρκόπουλος μετά από δώδεκα ολόκληρα χρόνια από την τελευταία του ποιητική συλλογή *«Μη σκεπάζεις το ποτάμι»* (Κέδρος, Αθήνα, 1998), για την οποία βραβεύτηκε το 1999 με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης, επανέρχεται με νέα συλλογή ποιημάτων για να διακόψει την εκκωφαντική σιωπή του και να δηλώσει τη δημιουργική παρουσία του:

*«Δύσκολα μιλάει αλλά δε στενοχωριέται
γιατί ξέρει ότι η σιωπή
είναι η αδικημένη αδελφή της ομιλίας
που κάποτε θα βρει το δίκιο της»
(Ακάλυπτος χώρος II, 6.31)*

Ποιητής χαμηλών τόνων με διάσπαρτες εξάρσεις «ρωμαλέων στίχων», κυρίως στη συλλογή *«Η κλεφτουριά του κάτω κόσμου»*, τις οποίες αποδίδει ο ίδιος στο «αγέρωχο της νεότητας», εμφανίζεται συνήθως «θλιμμένος ή πολύ θλιμμένος» ⁽¹⁾, ηττημένος, «καθημαγμένος» από τις απέλπιδες μάχες της σκληρής και φριχτής καθημερινότητας ⁽²⁾ και γι' αυτό ανατρέχει συχνά για παρηγοριά στην ομορφιά του παρελθόντος, στους χαμένους παράδεισους της παιδικής ηλικίας και της νεότητας.

Στην παρούσα συλλογή ο ποιητής είναι «πολύ θλιμμένος», μετά από μια σκληρή μάχη για ζωή και θάνατο, με την «ανίατη», την «καταραμένη» νόσο του καιρού μας.

*«Τότε η πίκρα τον κυριεύει και τότε ο πόνος
σαν δύο παιδάκια ορφανά που αλλάζουν χέρι
στο καλάθι με τα φρούτα όταν κουράζονται
και ακατάπαυστα συνεχίζουν»*

(Ακάλυπτος χώρος ΙΙ, 6.31)

Ο αμφίσημος τίτλος της συλλογής «*Κρυφός κυνηγός*» υποδηλώνει με ενάργεια την άνιση αυτή μάχη, παρομοιάζοντάς την με ένα αέναο κυνήγι, όπου κρυφός κυνηγός είναι άλλοτε ο θάνατος, που παραμονεύει υπομονετικά τους εκλεκτούς του και άλλοτε ο πάσχων άνθρωπος, ο ίδιος ο ποιητής, ο λάθρα βιώσας σε μια ατέρμονη δίψα για ζωή.

Η νικηφόρος έξοδος του ποιητή από αυτή τη μάχη τον βρίσκει ριζικά αλλαγμένο, σημαδεμένο από τις πληγές, φοβισμένο και μόνο. Στο πρώτο ποίημα της συλλογής με τίτλο «*Οι παλαιοί εαυτοί μου*» αναρωτιέται «*πού πήγαν όλοι, πού χάθηκαν;*» και αναπολεί τα όνειρά του να αλλάξει τον κόσμο, τους έρωτες της ζωής του, τους ηρωισμούς της νιότης του, τους κοινωνικούς του αγώνες, που «*ένας άνεμος τους φύσηξε, τους τύλιξε*». Είναι αλλαγμένος, είναι άλλος και εκ των πραγμάτων και η ποίησή του είναι άλλη, «θανατηφόρα».

Σε όλα τα επόμενα ποιήματα, θεματικό κέντρο είναι ο θάνατος με πάμπολλες λεκτικές παραλλαγές: *κηδεία, πρωινό μελλοθανάτου, εκτέλεση, νεκροφόρες, μνημόσυνο, νεκροταφείο αυτοκινήτων, φοβερός φονιάς, χάρος, θάνατος, οστά, πεθαμένος, νεκρό παιδάκι κ.λπ.*

Θανατηφόρα, λοιπόν, ποίηση, αποτρεπτική για τον αναγνώστη, η πρώτη συνειρμική αξιολόγηση της συλλογής, αφού η Τέχνη, κατά τον Καντ, «πρέπει να μας συγκινεί, γιατί αποτελεί μιαν εκτέλεση του υψηλού και του ωραίου, που εξάπτει το πνεύμα και αγκαθίζει την ψυχή μας». Δεν είναι βέβαια καθόλου έτσι. Ο Κούντερα στο

τελευταίο βιβλίο του «*Συνάντηση*», μιλώντας για το μυθιστόρημα και την ομορφιά της Τέχνης, μας παραπέμπει στο ζωγράφο Φράνσις Μπέικον ⁽³⁾, και υποστηρίζει πως η φρίκη στους πίνακες του Μπέικον (ανθρώπινα κορμιά που μοιάζουν με ζωντανά σφαχτά) είναι γεμάτη εκτυφλωτικά χρώματα και σπαραχτικές εικόνες. Και συμπληρώνει: «*Είναι φριχτά τα κρεοπωλεία, αλλά για το ζωγράφο Μπέικον υπάρχει εκεί η μεγάλη ομορφιά που έχει το χρώμα του κρέατος*». Η ομορφιά δια της φρίκης, λοιπόν, ή η φρίκη ως έργο τέχνης (4).

Κατ' αναλογία θα μπορούσαμε αντικαθιστώντας τους όρους να υποστηρίξουμε για την πρόσφατη συλλογή του Γ. Μαρκόπουλου «*Η ομορφιά δια της λύπης ή η λύπη ως έργο τέχνης*» και ακόμα «*Η ομορφιά δια του θανάτου ή ο θάνατος ως έργο τέχνης*».

Εξάλλου, σε ένα ολιγόστιχο ποίημα τα κρεμασμένα κορμιά του Φ. Μπέικον έχουν αντικατασταθεί με γλώσσες, φρικιαστική εικόνα, που θα έθελγε το ζωγράφο και ενδεχομένως θα ζήλευε που δε συνέλαβε μια τέτοια εικόνα πρώτος.

«Γλώσσα μοσχарίσια κρεμασμένη σε τσιγκέλι χασάπη.

Γλώσσα αρνιού σε σούπα μωρού.

Γλώσσα χοιρινή σε τραπέζι μπεκρήδων.

Γλώσσα ανθρώπινη σε μικρή λεκανίτσα,

ύστερα από επέμβαση, σε μικρή λεκανίτσα, χειρουργείου»

(Νοσοκομείο ΙΙ, 6.15)

Μέσα από αυτή τη σκληρή προσωπική δοκιμασία ο ποιητής εξέρχεται φιλοσοφικά ωριμότερος, συμφιλιωμένος με την ύπαρξη του κρυφού κυνηγού και αναζητά την παρηγοριά και την ελπίδα στις «*θύμησης*» του παρελθόντος και στα «*δεκάδες πρόσωπα / που βουβά, αμίλητα με κατακτούν*». Έτσι το ποίημα «*Η φοβερή πατρίδα μου*» της συλλογής «*Μη σκεπάζεις το ποτάμι*» θα αντικατασταθεί τώρα από ένα εξαιρετικά συμπυκνωμένο δίστιχο, απόσταγμα ζωής.

«Πατρίδα μου είναι πλέον η μνήμη

και περιουσία μου όσοι αγάπησα και όσοι με αγάπησαν»

Σ' αυτούς που αγάπησε και τον αγάπησαν αφιερώνει την ποίησή του: στην Ιωάννα, στον Προκόπη, στην Παναγιώτα, στον Βίκτορα - Παναγιώτη, παρηγοριά και στήριγμα στη «μοναξιά» του που δεν είναι πια μοναξιά κυριολεκτική, αλλά μοναξιά ποιητική και ιδεολογική.

Αξίζει να σταθεί κανείς στην ενότητα των έξι ποιημάτων με το γενικό τίτλο «*Νοσοκομείο*», αφιερωμένη στη Νατάσα Πανδή, μούσα της νεότητάς του και φίλη στοργική του παρόντος. Με αυτή την ενότητα ο ποιητής λυτρώνεται από τον κρυφό κυνηγό, ξορκίζοντας το κακό και κατονομάζοντάς το:

*«Ω καρκίνε, άνθρωπε ύπουλε σκληρέ»
(Νοσοκομείο III, 6.18)*

Δε διστάζει να περιγράψει αφοπλιστικά επώδυνες ιατρικές εξετάσεις με τρόπο εκτυφλωτικά ποιητικό:

*«... ενώ το κόκκινο φωτάκι του μηχανήματος
που σαν αεροπλάνο σε βλάβη έψαχνε εναγωνίως
σε μη κατοικημένη περιοχή να κατέβει
στο λαιμό του έπεσε τέλος
και συντρίμια τα έκανε όλα...»
(Νοσοκομείο III, 6.16)*

Στη συνέχεια τολμάει να σχολιάσει τα σημάδια της χημειοθεραπείας και την παραμόρφωση των ασθενών:

*«Όχι κουρεμένοι αλλά χωρίς μαλλιά.
Μαθητές ενός παλιού σχολείου ασπρόμαυρου
που αντί ποδιές, πιτζάμες.
Χαριεντίζονται και αντί για κολόνια, κοβάλτιο.
Δεν με γνωρίζεις;»
(Νοσοκομείο VI, 6.20)*

Έτσι ο Γ. Μαρκόπουλος μέσω της ποιητικής του τέχνης οδηγείται στη λύτρωση και στην κάθαρση, χωρίς ούτε στιγμή να χάσει το χιούμορ του και τον αυτοσαρκασμό του. Στο ποίημα «Όνειρο» ονειρεύεται το θάνατό του και το μνημόσυνο που του κάνουν ομότεχνοί του ποιητές, σαρκάζοντας το θρήνο τους και την αναγκαιότητα, ίσως, της τέχνης.

« - μνημόσυνο ποιητού -

*και μαζεύτηκαν πέντε έξι εφτά - ποιητές και αυτοί
και διάβάζαν, διαβάζαν, ποιήματα του χαμένου,
και ολόλυζαν και χειροκροτούσαν και δάκρυζαν*

*ξανά, ξανά, ξανά και ξανά
Σκύλοι που έκλαιγαν σκύλο»*

(Όνειρο, 6.23)

Επίσης στο «Νοσοκομείο, εν υστερογράφω» αστειεύεται με τους διασωληνωμένους με ορό ασθενείς, οι οποίοι χορεύουν το λαϊκό άσμα «Το χάρο τον αντάμωσα» σε περίοδο αποκρίας:

*«και κλωτσούσαν τα πόδια
και διαβεβαίωσαν με αποφασιστικότητα
της παντόφλας οι φτέρνες στο πάτωμα
και διαδήλωναν τα χέρια στον αέρα, και απειλούσαν
και απειλούσαν μερακλωμένοι και οι οροί».*

Η πικρή ειρωνεία του θα απογειωθεί με την προσφώνηση του Θανάτου:

*«και ω θάνατε, αρκούδα, αρκούδα θηλυκιά
πράσινε, πράσινε γαλατά»*

(Αέναη εναλλαγή, III, 6.40)

Αντίθετα με σοβαρότητα και φιλοσοφική ωριμότητα σχολιάζει την κοινωνική αδικία, τους τυχερούς και τους άτυχους, αυτούς που «ρίχτηκαν» στη μοιρασιά. Ο φοβερός φονιάς Τζων Μπολ (5), από το ομότιτλο ποίημα, αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεών του, δε μετανιώνει για τις επιλογές του, παρόλο που τις πλήρωσε πολύ ακριβά (με απαγχονισμό) και θλίβεται περισσότερο για την απέραντη μοναξιά του:

*«Όσο γι' αυτά που έκανα τα πλήρωσα όλα,
πιστέψτε με, ακριβά, μια ζωή μένοντας μόνος».*

Ο ποιητής ψάχνει μαζί του για τις κοινωνικές παραμέτρους που τον έκαναν «το φοβερό φονιά» (6), «τον τρελό παπά του Κέντ» που προκάλεσε την εξέγερση των Άγγλων χωρικών το 1381:

*«Διότι το λάδι μπορεί να ήμουν
που γιάτρευε την πληγή σας
αλλά και αυτός που ρίζωνε
όταν κάναμε την πιο μεγάλη στον κόσμο
της ευτυχίας τη μοιρασιά ήμουν,
δεν είπα τίποτα σε κανέναν σας τότε
πλην όμως ορκίστηκα, σαν το κατάλαβα, εκδίκηση»
(Ο φοβερός φονιάς Τζον Μπολ, 6.27)*

Η ίδια φιλοσοφική διάθεση διατρέχει την ενότητα «*Αέναη εναλλαγή*» (τρία ποιήματα), όπου «*η αέναη εναλλαγή των μηνών μέσα στο χρόνο*» ορίζει τον κύκλο της ζωής, το φως και το σκοτάδι, ο Μάης με τον έρωτα και ο Δεκέμβρης με το θάνατο εναλλάσσονται κυκλικά και ο θάνατος δεν είναι το τέλος, παρά μια φάση της ζωής που συνεχίζεται, που τρέχει ασταμάτητα και δεν εξαντλείται.

Ακριβώς στο κέντρο της συλλογής με το δωδέκατο ποίημα (σε 23 συνολικά) με τίτλο «*Νεκροταφείο αυτοκινήτων*» ο ποιητής ελπίζει στη ζωή που θα αναδυθεί ακόμη κι από τα παλιοσίδερα, μέσα από την παντοδύναμη αγάπη.

*«Εδώ, εδώ όλα, τρακτέρ βουλιαγμένα,
κύλινδροι οδοστρωτήρες,
εκσκαφείς της Κατερπίλαρ της Ντόιτς εδώ όλα εδώ
και μαζί τους χιλιάδες αιώνια "σ' αγαπώ"
που ειπώθηκαν ανάμεσα σε παλιοσίδερα,
γαϊδουράγκαθα και κουράδες»*

(Νεκροταφείο αυτοκινήτων, 6.25)

Σε όλη τη συλλογή μάς ξαφνιάζουν απροσδόκητες εικόνες με απρόβλεπτους λεκτικούς συνδυασμούς, μεταφορές και παρομοιώσεις, ανασυρμένες από την ταπεινή καθημερινή πραγματικότητα που ο ποιητής με την τέχνη του αναβαπτίζει και διαπιστώνουμε, για ακόμη μια φορά, ότι ο καλλιτέχνης ποιητής βλέπει τον ίδιο κόσμο διαφορετικά από τον κοινό άνθρωπο. Δύο - τρεις ενδεικτικές αναφορές:

*-«Με λέξεις που σκορπίζονται πανικόβλητες
όπως τα κατσίκια στην ξαφνική θέα του τραίνου»*

- «γραβάτες, θηλιές χρόνων ταπεινά οπλισμένων»

*-«και της βασίλισσας κότας θρόνος
το πίσω κάθισμα της σαπισμένης Μερσεντές».*

Μετά τα 23 ποιήματα, η συλλογή ολοκληρώνεται με την ενότητα *«Μετά των αγίων»*, η οποία αποτελείται από 42 πολύ σύντομα πεζά κείμενα. Γενικά ο Γ. Μαρκόπουλος ερωτοτροπεί με τον πεζό λόγο και εντάσσει στις συλλογές του πεζά κείμενα. Κατά δήλωσή του γοητεύεται από την πεζογραφία, προσπαθεί να την πλησιάσει, αλλά βλέπει τις δυσκολίες, υποχωρεί και παραμένει ένα παιδάκι που βάζει το πόδι του στην όχθη του ποταμού, καταλαβαίνει πως είναι βαθιά, τρομάζει και το ξαναπαίρνει πίσω.... Παρά τις επιφυλάξεις του, τα πεζά του είναι εξίσου δυνατά με την ποίησή του και ολοκληρώνουν τις συλλογές του. *«Η Μαρία»*

κλείνει τους «Πυροτεχνουργούς». «Η Νατάσα Πανδής» συμπληρώνει την «Ιστορία του ξένου και της λυπημένης», «Οι διαβάσεις πεζών» απογειώνουν τη συλλογή «Μη σκεπάζεις το ποτάμι». Τα πεζογραφήματα αυτά έχουν θεματική ενότητα και συγγενεύουν με τα διηγήματα του Μάριου Χάκκα.

Αντίθετα στην τωρινή συλλογή πρόκειται για 42 πεζογραφικά σπαράγματα, περιλήψεις ιστοριών που μας θυμίζουν τα υστερόγραφα του Μανώλη Αναγνωστάκη. Η κοινή συνισταμένη τους είναι η θέση που δικαιούνται τα δρώντα ή πάσχοντα πρόσωπα «μετά των αγίων».

Ενδεικτικά παραδείγματα:

-«Το παιδί που το αγαπάει κρυφά ο πατέρας του γιατί το έκανε με άλλη γυναίκα».

-«Δυο παιδάκια, παραμονή Χριστουγέννων, που λένε τα κάλαντα στον τάφο του πατέρα τους».

-«Η μακρινή τρυφερότητα του αποχαιρετιστήριου φιλιού γονιών, που περίμεναν να μεγαλώσουν τα παιδιά τους για να χωρίσουν».

-«Τα κοριτσάκια εκείνα στη φωτογραφία του 1948, που τα μισά ήσαν με τα μαλλάκια τους κανονικά και τα άλλα μισά κουρεμένα με την ψιλή, για να δηλώνεται έτσι ότι ήσαν ορφανά».

Εν τέλει ο ποιητής Γ. Μαρκόπουλος με αυτή την τελευταία του συλλογή αποκαλύπτεται ιδιαίτερα γενναίος και τολμηρός. Για πρώτη φορά ταυτίζει το προσωπικό βίωμα με το ποιητικό εγώ, για να απευθυνθεί στο συλλογικό εγώ των αναγνωστών και να μοιραστεί μαζί τους τα πάθη του.

Όπως η Σύλβια Πλαθ (7) στο τελευταίο ομότιτλο ποίημα της συλλογής

«Με χέρι στιβαρό και γενναία καρδιά
αποκαλύπτει τη φθορά από τις φόδρες της».

έτσι και ο ίδιος μας αποκαλύπτει την ψυχή του, παρηγοριέται και μας παρηγορεί. Δεν είναι μόνος. Είμαστε πολλοί μαζί στον αγώνα και την αγωνία της εφήμερης ζωής.

Υ.Γ. Αν, αγαπημένε συμπατριώτη ποιητή, τύχει να διαβάσεις αυτό το κείμενο, τολμώ να σου ζητήσω μια συνάντηση στα πάτρια

εδάφη, με όλους εμάς που σε εκτιμούμε βαθύτατα και σ' αγαπάμε πολύ.

(1) Νίκος Λαγκαδινός, Αθηναϊκή, 5-1-1999

(2) Ανδρέας Παναγόπουλος, Καθημερινή, 4-3-2008

(3) Φράνσις Μπέικον (1909-1992), ζωγράφος.

Τα περισσότερα έργα του έχουν ως θέμα τις πλαστικές παραμορφώσεις που μπορεί να υποστεί η ανθρώπινη μορφή και μέσα από αυτές τις παραμορφώσεις κάνει αισθητές ψυχολογικές τραυματικές εμπειρίες. Επίσης, το έργο του χαρακτηρίστηκε ως ένα «διαρκές ουρλιαχτό» από την εμμονή του στην απεικόνιση κραυγών μέσα από ανοικτά στόματα.

(4) Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, ένθετο Ελευθεροτυπίας, «Η άλλη όψη», 21-8-2010

(5) Τζων Μπολ (1338-1381), Άγγλος ιεροκήρυκας, ο οποίος εναντιώθηκε στη δουλοπαροικία και τη σκληρή εργασία. Τα κηρύγματά του για αγροτική μεταρρύθμιση και κοινωνική ισότητα προκάλεσαν την αγροτική εξέγερση του 1381.

(6) Οι εξεγερμένοι εκτέλεσαν τον αρχιεπίσκοπό του Καντέρμπορυ και τον καγκελάριο του βασιλιά, κατά προτροπή του Τζων Μπολ, όπως παραδίδουν οι βιογράφοι του.

(7) Σύλβια Πλαθ (1932-1963), Αμερικανίδα ποιήτρια και μυθιστοριογράφος. Υπέφερε από σοβαρή διπολική διαταραχή, ενώ νοσηλεύτηκε για ένα διάστημα σε ψυχιατρικό ίδρυμα. Παντρεύτηκε τον Άγγλο ποιητή Τεντ Χιούζ, με τον οποίο χώρισαν εξαιτίας της σχέσης του με τη φίλη της και ποιήτρια Άσια Ουέβιλ.

Αυτοκτόνησε στις 11 Φεβρουαρίου 1963, εισπνέοντας φυσικό αέριο από το φούρνο